

Перспективи розвитку та підвищення ефективності медіації в Україні

Інна Долянська

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: DolianovskaIM@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-1606-7096*

Євген Різніченко

*здобувач вищої освіти рівня «Магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: RiznichenkoEO@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-8835-6498*

В Україні, ідея використання медіації була дуже палкою і проходила в декілька етапів одним з яких був законопроект у 2020 році. Однак лише у вересні 2021 року вдалося офіційно закріпити визначення медіації, її основні принципи, процедуру проведення та статус медіатора у Законі України "Про медіацію" [1].

Однією з найважливіших для медіатора основ є принцип неупередженості, де медіатор не висловлює особистих думок або уподобань у процесі медіації. Нейтральність медіатора виправдана двома способами: забезпеченням того, щоб сторони, які сперечаються, не скористалися перевагами, і уникненням поведінки, яка посилює одну сторону і послаблює іншу. Важливо, щоб медіатор залишався нейтральним, беручи до уваги культурні особливості та цінності, які можуть вплинути на його переконання та судження" [2, С. 96-103].

Важливо розуміти, що за межами нашої держави, процес медіації визнаний найбільш ефективним і широко застосовуваним у позасудовому врегулюванні спорів, і це підтверджується міжнародним досвідом. Саме тому, за допомогою медіації успішно вирішуються найрізноманітніші спори в різних сферах суспільного життя, такі як приватно-правові спори про поділ майна, батьківську опіку при розлученні, врегулювання відносин між сусідами, питання спадкового права і спори у трудових відносинах [3, С 481–488].

Отже, медіація, як альтернативна судовому розгляду процедура вирішення спорів, виявляється економічно вигідною та обґрунтованою, дозволяючи знайти такий варіант вирішення конфлікту, що влаштовує всі сторони, і при цьому не вимагає витрат часу на підготовку та розгляд у суді, а також додаткових витрат на обслуговування численних судових процедур. Додатковим плюсом є те, що процедура медіації у більшості випадків породжує в конфліктуючих сторін відчуття задоволення від способу та результату вирішення конфлікту, забезпечуючи конфіденційність шляхів його вирішення, запобігає виникненню подібних конфліктів у майбутньому та підвищує вірогідність того, що прийняте сторонами спільне рішення буде виконано зацікавленими особами [4, С. 134–139].

У 2003-2004 роках ініціативна група практикуючих медіаторів за підтримки Європейської Комісії розробила Європейський кодекс поведінки медіаторів.

Кодекс був прийнятий на конференції в Брюсселі 2 червня 2004 року і призначений для застосування в усіх сферах медіації в цивільних і комерційних справах. Європейський кодекс поведінки медіаторів встановлює етичні принципи, які є основою професіоналізму медіаторів. У ньому зазначено, що медіатори зобов'язані "забезпечувати, щоб результати їхньої роботи приносили користь суспільству в цілому, прагнути до професіоналізації та гуманізації управлінських відносин, а також підвищувати культурні стандарти суспільства" [5, с.135].

Відповідно до Кодексу, медіація визначається як процес, в якому дві або більше сторони погоджуються залучити третю сторону для вирішення спору шляхом досягнення згоди без звернення до суду. Посилання на Кодекс не завдає шкоди національним законам та нормативно-правовим актам, що регулюють окремі сфери діяльності: за словами К. Недо, "Кодекс посилює роль медіації в ЄС і робить її невід'ємною частиною сучасного процесу вирішення спорів, акцентуючи увагу на освітній та відновлювальній функціях правосуддя" [6, с. 166].

Щодо, впровадження медіації в національний механізм захисту, наразі існують дві основні концепції. Перша концепція передбачає включення медіації в судовий процес як його обов'язковий елемент. Згідно з цією концепцією, медіація має стати невід'ємною частиною процедурного порядку. Представники другої концепції вважають, що медіація повинна існувати як автономний метод вирішення правових конфліктів і, на зразок третейського суду, функціонувати паралельно з судовим процесом, а в ідеалі – перед його початком. Ця концепція втілена в роботі медіаторських груп, які вже функціонують в Україні [7, с. 182].

Колись про проект Закону України "Про медіацію" який був прийнятий у першому читанні 15 липня 2020 року, казали наступне: «Однією з переваг цього законопроекту є те, що він визначає медіацію як добровільну та позасудову процедуру відповідно до загальних принципів медіації, викладених у Директиві 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах.»[8].

Наразі ми бачимо більш суттєві кроки до збільшення можливостей медіації в Україні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про медіацію» від 16.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>. (дата звернення 04.12.2023).
2. Бортник Н.П., Парпан У.М., Скочиляс-Павлів О.В. Принципи позасудового вирішення адміністративних спорів // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. місто Львів, Видавництво Львівської політехніки, 2019. № 24 С. 96-103.
3. Керівні принципи для кращого виконання наявної Рекомендації про альтернативні методи розв'язання спорів між адміністративними органами і приватними сторонами (Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (СКЕП-СЕРЕJ) Страсбург, 7 грудня 2007 р., СЕРЕJ (2007) 15) // Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. К, 2015 С. 481–488.
4. Поліщук М. Поняття медіації як альтернативного методу вирішення спорів. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2014. Вип. 65. С. 134–139. URL: <http://www.irbis-nbuv>.

gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21
(дата звернення 04.12.2023).

5. Землянська В. Вивчення досвіду Польщі у сфері медіації / В. Землянська // *Право України*. 2004. № 3. С. 135-137.

6. Паладій М., Шевелева Т. Не хочете вирішувати конфлікт у суді – зверніться до медіатора / М. Паладій, Т. Шевелева // *Інтелектуальна власність*. 2006. № 12. С. 4-7.

7. Подковенко Т. О. Медіація як один з альтернативних способів розв'язання юридичних конфліктів / Т. О. Подковенко // *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2009, Вип. 45. С. 31-38.

8. Про медіацію : Проект Закону України від 19 травня 2020 р. № 3504. База даних «Законодавство України». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.
(дата звернення 04.12.2023).